

8.6.2020

OKV/608/21/2020

OKV/608/21/2020-OKV-1

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
oppivelvollisuus@minedu.fi

Viite:

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 30.4.2020, VN/1985/2020

Asia:

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja.

Nyt lausunnolla oleva hallituksen esitys liittyy hallitusohjelman kirjauksiin oppivelvollisuusiän korottamisesta 18 ikävuoteen, ohjauksen vahvistamisesta, toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta sekä toisen asteen valmistavien koulutusten ja nivelvaiheen ohjauksen kehittämisestä. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Tavoitteena on, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon.

Oppivelvollisuuslain 9 §:ään ehdotetaan säännöstä huoltajan valvontavastuusta. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Vastaava säännös on voimassa olevan perusopetuslain 26 §:n 2 momentissa. Säännös ehdotetaan poistettavaksi perusopetuslaista, joten ehdotettu säännös koskisi kaikenikäisten oppivelvollisten huoltajia. Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä mahdollisesti määrättävistä sanktioista säädettäisiin oppivelvollisuuslain 20 §:ssä.

Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan velvollisuus huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että huoltajan tulisi valvoa, että oppivelvollinen osallistuu opetukseen lukujärjestyksen tai opiskelusuunnitelman mukaisesti, ellei poissaoloon ole perusteltua syytä. Huoltajan tulisi myös tarkoituksenmukaisella tavalla seurata, että oppivelvollinen suorittaa annetut kotitehtävät ja muut itsenäisesti opiskeltavat tehtävät. Huoltajan valvontavastuuta tulee perustelujen mukaan arvioida aina suhteessa oppilaan tai opiskelijan ikään ja kehitystasoon sekä vallitseviin olosuhteisiin. Iältään vanhempi oppivelvollinen voisi toimia itsenäisemmin suhteessa huoltajaan. Jos iältään vanhempi oppivelvollinen esimerkiksi asuu jo itsenäisesti, ovat huoltajan mahdollisuudet huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta rajallisemmat kuin pienempien oppilaiden kohdalla. Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, oppivelvollisen asuinkunta tai toisen asteen koulutuksen järjestäjä voisi tehdä tutkintapyyntö ja huoltaja voitaisiin tuomita oppivelvollisen

valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Oppivelvollisuuden laiminlyönnistä voisi seurata myös lastensuojeluviranomaisten arviointi tarvittavista lastensuojelulain mukaisista toimenpiteistä.

Ehdotuksessa tulisi arvioida yksityiskohtaisemmin huoltajan vastuun lisäämistä kattamaan jatkossa myös 16 – 18 – vuotiaiden nuorten oppivelvollisuuden suorittamisen valvonta. Valvontavastuuta tulee esityksen perustelujenkin mukaan arvioida suhteessa opiskelijan ikään ja kehitystasoon, mutta tällaisen arvioinnin tekemistä, arvioinnin tekijää ja arvioinnin merkitystä suhteessa siihen, että valvonnan laiminlyönti on kuitenkin sanktioitu, ei ole perusteluissa avattu tarkemmin.

Ehdotuksen säätämisyjärjestysperusteluissa olisi vielä todettava yksilöidymmin, miltä osin kyse on arkaluonteisten tietojen käsittelystä ja millä perusteella arvioidaan sen olevan rajattua vain välttämättömään ja olevan tietosuojaasetuksen mukaista.

Säätämisyjärjestysperusteluissa olisi samoin perusteltua vielä lyhyesti esittää arvio, onko opiskelun tai työn ja toimeentulon kannalta taikka muutoin mahdollisesti laajassa uudistuksessa muodostumassa väliinputoajaryhmiä. Ehdotus on merkittävä myös kuntien velvoitteiden kannalta ja toisaalta kuntien ja kuntayhtymien toimet ovat tärkeässä asemassa siinä, että lain mukaiset oikeudet käytännössä toteutuvat. Tämän vuoksi säätämisyjärjestysperusteluissa olisi perusteltua olla arviointi ehdotuksessa olevien rahoitusjärjestelyiden riittävydestä suhteessa perustuslain 121 §:n ja julkisen vallan velvollisuuden huolehtia perusoikeuksien toteutumisesta sisältämään rahoitusperiaatteeseen.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Outi Kostama